

Directieverslag 2024
Stichting Architectuur Instituut
Rotterdam

Directie verslag

Open stad | Energieke ruimte

Directieverslag 2024
Stichting Architectuur Instituut
Rotterdam

Directieverslag

air
architectuur
instituut
rotterdam

Inhoud

Inleiding	4
Terugblik periode '21-'24	5
Activiteitenprogramma 2024	6
• Podium	7
• Werkplaats	9
• Collectie	12
Organisatie	13
De Codes	14
Communicatie en publieksbereik	16
Financiën	17

Inleiding

AIR initieert, organiseert en coördineert inhoudelijke activiteitenprogramma's, waaronder debat- en lezingenreeksen, workshops, expertmeetings, stadlabs, cultuuronderwijs, talentprogramma's, ontwerpcompetities, conferenties en festivals. Daarnaast organiseert AIR netwerken rond ruimtelijke vraagstukken en draagt bij aan Rotterdams architectuurbeleid. Met onze programmering verbinden we lokale praktijken aan internationale opgaven en netwerken.

Vanuit de jarenlange betrokkenheid bij de stad heeft AIR een breed cultureel platform opgebouwd. En zet zijn programmering, netwerk en ervaring in om mensen in de haarvaten van de samenleving te betrekken bij de grote ruimtelijke vraagstukken en lokale kennis, energie en ideeën zichtbaar te maken. Daarin heeft ontwerp een centrale rol, want dat is waar AIR in gelooft: ontwerp is hét instrument om het gesprek over de stad en de ruimtelijke opgaven breed te voeren.

Voor u ligt het directieverslag over 2024. We staan daarbij uitgebreid stil bij het afgelopen jaar. Omdat 2024 ook de afsluiting is van de beleidsperiode '21-'24 willen we ook kort stilstaan bij afgelopen periode in een wat uitgebreide terugblik.

Barbara Luns
Directeur-bestuurder

Terugblik

periode 21'- '24

De groei van de stad biedt kansen, maar financiële belangen en druk op de beschikbare ruimte zette ook spanning op de cultuur van samen stadmaken, waar ruimte is voor dialoog, experiment, diversiteit en complexiteit: essentieel voor een open, energieke stad. AIR heeft een belangrijke positie verworven als verbinder en voelt verantwoordelijkheid om de netwerken van publieke en private partijen die werken aan Rotterdam open te houden voor publiek gesprek.

AIR agendeert de volgende opgaven voor de stad in deze netwerken, probeert de opgaven in gezamenlijkheid verder te brengen, en stelt het denken en doen voor de stad open voor een breed publiek. Door slim samen te werken met uiteenlopende partners uit lokale netwerken enerzijds en nationale instellingen anderzijds, is het de afgelopen beleidsperiode goed gelukt om het ruimtelijke gesprek voor nieuwe doelgroepen te openen.

Rotterdam Architectuur Maand

Zo is de Rotterdam Architectuur Maand de afgelopen periode uitgegroeid tot het grootste architectuurfestival van Nederland over de toekomst van de stad. Elke editie is verder gebouwd aan een (inter)nationaal netwerk en samenwerkingsverbanden. Zo zijn er grote stappen gezet in het realiseren van de ambitie om een breed publiek in aanraking te brengen met architectuur en de kansen die ruimtelijke transitie met zich meebrengen. Een onderstroom van ideeën van studenten, professionals, beleidsmakers maar óók buurtinitiatieven konden worden getoond en met elkaar verbonden.

Stadmakerscongres

Ook het Stadmakercongres, dé jaarlijkse samenwerkplaats voor het stadmaken, is de afgelopen periode verder ontwikkeld, o.a. met nieuwe werkvormen en partners. De kwaliteit van het Stadmakerscongres is inmiddels zo hoog gewaardeerd dat AIR in een nationale context toonaangevend is en daarmee het lokale en regionale belang overstijgt. Door vanuit de haarvaten van de stad netwerken, plekken van betekenis en maatschappelijke opgaven te verbinden, slaagt AIR erin om initiatiefnemers te betrekken bij de volgende opgaven van de stad. Inmiddels heeft dit concept navolging gekregen met meerdere stadmakerscongressen in Nederland, maar Rotterdam behoudt de voortrekkersrol.

Nieuwe programmavormen

Maar we ontwikkelden ook voortdurend nieuwe programmavormen om onze missie verder te brengen, zowel fysiek als online. We zagen dat in een stad met een toenemende culturele diversiteit niet iedereen automatisch onderdeel uitmaakt van het gesprek. Daarom hebben we de afgelopen beleidsperiode de inclusieve stad op de Rotterdamse agenda gezet door relevante inhoud op te halen en verschillende perspectieven te belichten, o.a. in de vorm van workshops en werksessies samen met

urban sports communities, 010 Toegankelijk, Ruimte voor Meiden, N8W8, lokale netwerken in IJsselmonde, maar ook door een nieuwe waardenagenda te ontwikkelen in samenwerking met de Van der Leeuwkring, en door nieuwe rolmodellen uit de steeds meer diverse ontwerpsector uit te nodigen en een podium te geven. Tevens heeft ons Cultuuronderwijsprogramma Leren in de Metropo(o)lder een vlucht genomen, het programma dat erop is geënt scholieren en daarmee hun ouders te interesseren voor de ruimtelijke opgaven in de stad via toegepast ontwerponderwijs.

Organisatie

Tot slot is ook organisatorisch het team gegroeid, maar het blijft compact en wendbaar voor grote evenementen. We hebben een nieuw hr-model ontwikkeld met rolprofielen om zo onze netwerkkracht te bestendigen in de organisatie. Door nieuwe partnerschappen en fondsenwerving hebben we de financieringsruimte weten te vergroten en de financieringsmix verbreed. Met onze M&C-strategie hebben we met beperkte middelen ons publieksbereik weten te vergroten en verbreden.

Interconnectiviteit, innovatie en inclusie zijn steeds belangrijkere drijfveren in het beleid geweest van AIR sinds 2021, maar ook bouwen we daarop verder. Ze vormen de sleutel in het doen slagen van onze missie: architectuur is een publieke zaak voor alle Rotterdammers. Alleen door alle Rotterdammers te betrekken bij het stad maken ontstaat een open, energieke ruimte waar iedereen wil wonen, werken en recreëren. We kijken ernaar uit om de volgende stap te maken met toonaangevende programmering, waarmee wij lokaliteit nog steviger weten te verbinden aan internationale netwerken en opgaven.

Activiteiten- programma 2024

AIR organiseerde het jaarplan in drie programmalijnen: Podium, Werkplaats en Collectie binnen het kader Open stad | Energieke ruimte. Een totaaloverzicht van activiteiten wordt in de vorm van een prestatieraster toegevoegd aan de verslaglegging, in dit directieverslag lichten we enkele hoofdlijnen toe.

Podium

Het Podium gebruikt AIR om het hele jaar door publieksactiviteiten te organiseren. Activiteiten waarmee we ontwikkelingen, innovatie en experiment met een breed publiek delen en bespreken. Dit is één van de manieren waarop we de onderstroom van ideeën, netwerken en innovaties verbinden aan de bovenstroom waar deze zichtbaar gemaakt kunnen worden. Voor het Podium zoeken we plekken en programmaformats die passen bij het onderwerp, het netwerk en de doelgroep.

Het Podiumprogramma bestaat uit drie onderdelen: (1) de Rotterdam Architectuur Maand, (2) de Rotterdam Architectuurprijs en (3) Stadsgesprekken.

Rotterdam Architectuur Maand 2024

De RA Maand zien wij als een laagdrempelig middel om een breed en divers publiek te verbinden aan de ruimtelijke opgaves waar we voor staan. Tegelijkertijd vormt het een jaarlijks moment van ontmoeting voor het vakgebied. Met de verbinding van (netwerken op) verschillende schaalniveaus, van hyperlokaal tot internationaal maken we cultuur van ruimtelijke opgaven. De RA Maand bestaat uit drie basiselementen: het festivalhart met publiekstrekkende interventie, tentoonstelling en programma; het stadsprogramma; de (online) community met bijbehorende stadscampagne.

In 2024 vond het Festivalhart plaats in het Land van Hoboken, een historische groene oase in Rotterdam. Dit voormalige landgoed van de familie Van Hoboken werd in 1924 openbaar en groeide uit tot een plek voor cultuur, natuur en educatie, met instellingen als Boijmans en het Erasmus MC. AIR en OMI creëerden een route met architectonische interventies die de geschiedenis en hedendaagse vraagstukken belichtten. Opkomende architecten droegen bij aan dit verhaal met architectonische interventies, passend binnen het RA Maand-thema: Tuin van de Stad.

De buitententoonstelling van de RA Maand leidde bezoekers langs interventies, zoals een metershoge toren in de tuin van Huis Sonneveld, die licht, lucht en ruimte combineerde met natuur. De bouwplaats van Museum Boijmans Van Beuningen opende tijdelijk voor publiek, met een kunstroute en een Auditorium in het Henket-Paviljoen voor workshops en exposities. DaF Architecten ontwierp de Overbrug, die de historische verbinding tussen museum en park herstelde. Studio Inscape benadrukte met een interventie de historische waarde en onbekendheid van de Rozentuin als onderdeel van het Museumpark. Een tijdelijke expositie in de traverse van het EMC toonde toekomstvisies op stedelijke tuinen, geselecteerd via een Open Oproep. En zeven bakens met QR-codes brachten de geschiedenis van het park tot leven via podcasts over diverse perspectieven.

Inmiddels is de Rotterdam Architectuurmaand uitgegroeid tot het grootste festival van Nederland over de toekomst van de stad. De Rotterdam Architectuur Maand was de hele maand juni goed zichtbaar in de stad met 161 publieke programma's, tot stand gebracht in samenwerking met ruim 60 partners op 70 locaties.

Rotterdam Architectuurprijs

De Rotterdam Architectuurprijs brengt jaarlijks de beste nieuwe bouwwerken van de stad voor het voetlicht. Deze onafhankelijke prijs is een initiatief van de gemeente Rotterdam en wordt georganiseerd in samenwerking met AIR. Jaarlijks worden de beste gebouwen bekroond met de RAP-juryprijs en de RAP-publieksprijs, bestemd voor de winnende teams van opdrachtgever, ontwerper en bouwer. Ook de beste stemmotivatie door het publiek krijgt een prijs.

Ook dit jaar was er in aanloop naar de uitreiking een breder publieksprogramma waarin de tien genomineerde bouwwerken, geselecteerd door de vakjury, werden gepresenteerd aan het publiek. Ook werd weer een tentoonstelling in de centrale hal van de Bibliotheek Rotterdam georganiseerd met mogelijkheid voor publiek om een stem uit te brengen. Dat zorgde voor 3404 publieksstemmen. Ook organiseerden we in de Bibliotheek een goed bezochte publiekslezing tijdens de stemperiode.

De uitreiking vond dit jaar weer plaats tijdens de Rotterdam Architectuur Maand. De locatie was een architectonisch icoon van Rotterdam: de Doelen.

De RAP is de afgelopen jaren niet alleen ingezet als blijk van waardering voor teams die werken aan stedelijke kwaliteit of als historisch dossier over de ontwikkeling van de stad langs de belangrijkste bouwwerken van dat jaar, maar ook steeds meer als format (voor een breed publiek) om het belang van reflectie op onze stad en de wijze waarop we daaraan werken te benadrukken

Stadsgesprekken

AIR organiseert publieke lezingen en debatten over architectuur en stedelijke ontwikkeling. We maken daarmee een breed publiek onderdeel van het denken over het wonen, werken en leven in de stad en over architectuur.

In aanloop naar de transformatie van de Centrale Bibliotheek organiseerde AIR samen met de gemeente Rotterdam en de Centrale Bibliotheek Rotterdam een stadsgesprek over de transformatie van de bieb, de tijdelijke huisvesting en de aanpak van de omgeving.

In juni organiseerden we samen met platform Woonopgave het gesprek Betaalbaar Wonen: hoe dan?! Moderator Ferry Weeda en initiatiefnemer van het platform Sanne van Manen namen het publiek mee door de 10 punten van de actieagenda.

In het najaar organiseerden we samen met Debatpodium Arminius het Grote Schimmeldebat over de overlast van schimmel en vocht in Rotterdamse woningen, hoe dit haar bewoners raakt en wat we eraan kunnen doen. Onder leiding van moderator Dore van Duivebode gingen architecten, wetenschappers en Rotterdammers in gesprek over deze kwestie.

Ook hadden we in het najaar weer een vruchtbare samenwerking met het AFFR. Naar aanleiding van drie korte films zijn we in gesprek gegaan over de wooncrisis en woonkwaliteit.

Begin oktober organiseerde AIR en Rotterdam Onbeperkt een avond in het kader van de Week van de Toegankelijkheid. Een op de vijf Nederlanders heeft een beperking. Zij ervaren al snel dat de wereld niet voor hen ontworpen is. Jonge ontwerpers hebben voor deze bijeenkomst samen met ervaringsdeskundigen in beeld gebracht hoe de stad werkt voor mensen met verschillende beperkingen.

TALKS about architecture vond dit jaar, na een jaar afwezigheid weer plaats. De organisatie is nieuw leven in gebracht met een programmaraad die initiatiefnemer Robbert-Jan de Kort ondersteund in het nadenken over de programmering. Ook is er een nieuwe passende locatie gevonden met Baanhof. Francesco Torzo en Fabel hebben ons

daar twee maal in een uitverkochte zaal meegenomen in hun bijzondere, artistieke, architectonische praktijken.

Werkplaats

Met het Werkplaatsprogramma zetten we in op de kracht van het ontwerp. De stad gaat veranderen en die fysieke veranderingen staan niet los van de sociaalmaatschappelijke context. Hoe betrekken we de samenleving? We zijn ervan overtuigd dat we de complexiteit van de opgaven waar we voor staan vertaalbaar, bespreekbaar en inzichtelijk kunnen maken via verbeeldingskracht en het ontwerpgesprek. Het gaat daarbij niet om één-op-één doorwerking van de gedane voorstellen. Het gaat om het creëren van een lerend netwerk en het slaan van de brug tussen denken en doen met professionals en burgers. In de werkplaats van AIR zetten we het ontwerpgesprek in als middel, maar zien het gelijktijdig als een culturele daad. De praktijk van stedelijke ontwikkeling is traag en omgeven met belangen en risico's. Het is daarom belangrijk om een beleidsluwe, vrije ruimte in te richten, zodat deelnemers met elkaar op gelijke voet staan. De werkplaats maakt het mogelijk ontwikkelingen niet alleen te bevragen, maar ook in een nieuw perspectief te plaatsen door met elkaar te oefenen en na te denken over de integratie van transities voor een stad van de toekomst.

Het werkplaatsprogramma van AIR bestaat uit vijf onderdelen: (1) het Stadmakerscongres, (2) 365xWerkplaats, (3) cultuuronderwijsprogramma Leren in de Metropo(o)lder en (4) een platform voor netwerken.

Stadmakerscongres 2024

In het najaar van 2024 vond het Stadmakerscongres weer plaats in Theater Zuidplein. Wederom helemaal uitverkocht. In 8 sessies met gemiddeld ruim 100 man per sessie werd aan tafels van 10 personen hard gewerkt aan de opgaven die spelen in de stad zoals: water en bodem sturend, zeggenschap voor bewoners, Rotterdam in 2125, ruimte voor initiatief en natuurlijk de woonopgave. Wat opviel was de enorme toewijding waarmee de deelnemers plaatsnamen aan de tafels om met elkaar samen te werken aan deze opgaven. Buurtbuik nam dit jaar de Van der Leeuwprijs in ontvangst. Wethouder Chantal Zeegers (Bouwen, wonen en klimaat) zette haar ambities voor een duurzame stad uiteen. En het verhaal van de stad werd ditmaal door directeur SO Hermen Borst verteld vanuit regio en systeem perspectief. Na de opening gingen er 14 tours van start. Operator Radio bracht voor de tweede maal een mooie talkshow voort, maar ook de inmiddels vertrouwde formule van Studio Stadmaken was weer van de partij. Ook was er in de hal weer ruimte voor interactief programma en in de kleine zaal vonden 3 talkshows plaats die de grotere lijnen in het congres duiden. Guest Urban Critic Maria Vassilakou uit Wenen sloot de dag af met een inspirerend verhaal over Wenen.

365xWerkplaats

AIR ziet een uitdaging om de cultuur van het stadmaken te verbinden aan de grote transitieopgaven. Met de verkennende programma's Stadmaken 2.0, Energieke ruimte, Financiering van de transitie, Rechtvaardigheid in het wonen en Buitenstad agenderen we deze opgaven voor Rotterdam gedurende het kalenderjaar in kleinschalige expertsessies, publieke colleges en meerdaagse workshops.

Onder de noemer Stadmaken 2.0 zijn we samen met Nazanin Hedayati en Robbert de Vrieze een programmalijn over coöperatief denken en doen gestart. Doel is om verschillende initiatieven rondom coöperatieve initiatieven in de stad op het gebied van werken, wonen, zorg, jongeren en energie beter te verbinden met elkaar maar ook met coöperatieve initiatieven buiten de stad. Daarvoor hebben we een sessie tijdens het Stadmakerscongres georganiseerd dat heeft geleid tot een nieuw netwerk en een nieuw initiatief rondom de wooncoöperatie: RoCoCo. In het voorjaar van '25 vloeit daar een presentatie uit voort die gepresenteerd wordt aan de politiek. Met BVR hebben we een atelier tijdens het Stadmakerscongres voorbereid over de gezonde stad. Dit zijn twee domeinen die niet vanzelfsprekend op elkaar betrokken worden.

In de lijn Energieke Ruimte zijn we een onderzoek gestart met ontwerpers Isabel Driesen en Jens Jorritsma en afdeling stadsbeheer van de gemeente Rotterdam naar het ruimtelijk ontwerp van de ondergrond. Hiervoor hebben Isabel en Jens een fysiek model ontwikkeld die alle betrokken bij de ondergrond laagdrempelig in gesprek kan brengen over de ruimtelijke puzzel van de ondergrond. Dit zal in '25 verder worden doorontwikkeld.

Met Studio for new realities werken we samen aan een toegankelijke praatplaat om de wet en regelgeving uit Europa op het gebied van EU Taxonomy toegankelijk in kaart te brengen voor de ontwikkelketen; ontwerpers, ontwikkelaars en bouwers. Deze wordt in het voorjaar van '25 gepresenteerd tijdens het Platform Ruimtelijk Ontwerp.

Na de positieve ervaring van de langdurige betrokkenheid in IJsselmonde zijn we in '24 in de lijn Buitenstad gestart met het oriënteren op de Prins Alexander polder. Hier komt een grote verdichtingsopgave samen met klimaatproblematiek van één van de laagst gelegen wijken van Nederland. Met Studio Nadia Nena hebben wij een eerste verkenning gedaan met bewoners en het tekenen van een subjectieve kaart. Deze resultaten zijn ook onderdeel van de samenwerking met Mooi NL. Ook zijn wij een samenwerking gestart met Stichting Hart voor Prins Alexander en stichting CPO om in zg. cultuurcafés de stedelijke en culturele opgave in Prins Alexander te verkennen o.a. mbt het nachtleven.

In de programmalijn Rechtvaardigheid in het Wonen, organiseerden we wederom meerdere programma's in samenwerking met Platform Woonopgave. Deze stichting is inmiddels zelfstandig en geformaliseerd. Ook organiseerden we een grote bijeenkomst over de nieuwe woonvisie ism Platform Woonopgave, Keilecollectief en Recht op de Stad. Samen met de Community of Practice Rechtvaardige stad hebben we een evenement in OASE georganiseerd. In het najaar hebben we in het Keilepand een uitgebreid gesprek gevoerd over wooncoöperaties in Rotterdam. Samen met David ter Avest en het team Bouwen aan Sociaal hebben we tijdens het Stadmakerscongres onderzocht hoe het sociaal maatschappelijke domein beter verbonden kan worden met het fysieke domein met het oog op een rechtvaardige stad.

In de programmalijn Financiering van de Transitie organiseerden we een programma over cultuurgedreven ontwikkelen. Samen met gelegenheidsontwikkelaars o.a. uit Nijmegen en Rotterdam hebben we een uitwisseling gehad op wat er voor nodig is om cultuurgedreven te ontwikkelen. Samen met Vereniging Deltametropool organiseerden we tijdens het Stadmakerscongres meerdere sessies, waarbij aandacht werd besteed aan wat we nodig hebben om vanuit andere waarden dan financiële waarde te kijken naar de ontwikkeling van de stad. De huidige modellen en systemen achter de ruimtelijke vraagstukken werken niet altijd meer en veroorzaken soms diepe verdeeldheid en polarisatie. Met Thieme Hennis van And the people zijn we een stadslab gestart over Community Landtrust. We kijken daarvoor naar actuele gebiedsontwikkelingen in Rotterdam en hoe een CLT daar een positieve impact op kan hebben om sociale, ecologische en duurzame aspecten een rol in de ontwikkeling te geven.

Platform

Een vitaal architectuurklimaat is essentieel voor een architectuurstad als Rotterdam. Daarom werkt AIR sinds 2002 voortdurend aan netwerkvorming, talentontwikkeling en goed opdrachtgeverschap. We merken dat de persoonlijke relatie van groot belang is om met elkaar het gesprek te kunnen voeren en een verbinding te maken tussen de verschillende disciplines die samen verantwoordelijk zijn voor de fysieke verschijningsvorm van de stad. Wel stellen we vragen bij de huidige netwerken. Professionals lijken elkaar steeds beter te vinden maar hoe verbind je hen aan de opgave en de samenleving? Hoe blijven we vindbaar en herkenbaar terwijl we tegelijkertijd actief nieuwe netwerken opzoeken en proberen te openen? Die zoektocht is wat ons betreft de opgave.

In 2024 bestendigden we de huidige netwerken Van der Leeuwkring en Platform Ruimtelijk Ontwerp en zochten we ook naar manieren om deze netwerken te verbreden en beter met elkaar en de samenleving te verbinden. Zo werkten we met de Van der Leeuwkring langs vijf bijeenkomsten aan een nieuwe waardenagenda, waarmee de publieke waarde van private initiatieven verbeterd kan worden. Rotterdamse opdrachtgevers en investeerders zijn in de Van der Leeuwkring op persoonlijke titel verenigd. De kring is partner van het Stadmakerscongres, reikt de Van der Leeuwprijs uit aan initiatiefnemers met een bijzondere betekenis voor de publieke ruimte en nodigt de Guest Urban Critic uit om de Rotterdamse opgave in internationaal perspectief te plaatsen. Platform Ruimtelijk Ontwerp werkte samen met leden van de Stuurgroep Architectuurbeleid van de gemeente Rotterdam en een representatie van de ontwerpgemeenschap in de stad aan een concept Actie Agenda behorende bij de architectuurnota. Middels agendacommissies werd een programma samengesteld waar tijdens uitgebreide (ontwerp)workshops aan werd doorgewerkt. In het voorjaar zijn we gestart met een expertsessie over klimaatrisico's, in juni werd in een tour en werksessie gesproken over de kansen in de bestaande voorraad waarna we in het najaar dieper in zijn gegaan op duurzaam bouwen. AIR is ervan overtuigd dat de opgaven waar we voor staan zo complex zijn dat ze niet op te lossen zijn binnen je eigen vakgebied. Juist daarom is het zo belangrijk dat er meer verbinding komt in de keten om het gesprek en het denken hierover tot stand te brengen. AIR is onderdeel van het overleg tussen de Rotterdamse architectuurcultuur instellingen (RAC), bestaande uit Nieuwe Instituut, IABR, OMI, AFFR, Independent School, RDD, Rotterdam Festivals en vertegenwoordiging vanuit de afdeling Cultuur van de Gemeente Rotterdam. We houden elkaar op de hoogte en werken zoveel mogelijk samen, ieder vanuit zijn eigen rol en positie binnen het veld.

Verder is AIR onderdeel van het overleg tussen de Rotterdamse architectuurcultuur instellingen (RAC), bestaande uit Nieuwe Instituut, IABR, OMI, AFFR, Independent School, RDD, Rotterdam Festivals en vertegenwoordiging vanuit de afdeling Cultuur van de Gemeente Rotterdam. We houden elkaar op de hoogte en werken zoveel mogelijk samen, ieder vanuit zijn eigen rol en positie binnen het veld.

Ten slotte organiseerde AIR in het kader van de Rotterdam Architectuur Maand en het Stadmakerscongres meetups met respectievelijk de culturele programmeurs, de ontwerpsector en de netwerken van actieve stadmakers in Rotterdam.

Cultuureducatie - Leren in de Metropo(o)lder

Sinds 2018 werkt AIR met het cultuureducatie programma Leren in de Metropo(o)lder (LIDM); dat een initiatief is van Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol. Binnen dit programma werken jongeren (12 – 25 jaar) aan ruimtelijke ontwerpvragestukken van echte opdrachtgevers. Zo maken zij kennis met actuele uitdagingen in hun leefomgeving en ontwikkelen ze een gevoel van eigenaarschap. Door gebruik te maken van de Design Thinking-methode leren jongeren creatief en oplossingsgericht denken, terwijl professionals tegelijkertijd worden geïnspireerd door nieuwe perspectieven van de jongeren.

In 2024 stond de landelijke uitbreiding van LIDM centraal, met steun van Platforms Ontwerpend Leren van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. We deelden de methodiek met andere architectuurinitiatieven om jongeren een sterkere stem te geven in de ruimtelijke toekomst van Nederland. Een AIR-medewerker coördineerde het project en was aanspreekpunt voor geïnteresseerde organisaties met maandelijkse check-in momenten. Zes nieuwe architectuurinstellingen (AORTA, FASadE, Stad&Architectuur, Archiklas, Architectuurpunt Zoetermeer, CASA) gingen met LIDM aan de slag. Daarnaast versterkten we de zichtbaarheid van LIDM met een eigen huisstijl (ontwerp: Stang Gubbels), een website en social media, waarmee we de methodiek goed kunnen overbrengen en een breder publiek bereiken.

Met steun van Platforms Ontwerpend Leren schakelde AIR ontwerpstudio Studio Inscape in ter ondersteuning van onze projecten. Samen met hen en onze medewerkers organiseerden we LIDM-projecten met o.a. Lyceum Kralingen, Willem de Kooning Academie, IMC Weekendschool Rotterdam-Zuid, JINC, STORESTORE en TalentHub. We werkten met diverse opdrachtgevers, waaronder de gemeente Rotterdam.

Studenten Leisure & Events Management (WdKA) ontwierpen een toekomstbestendige stadswijk tijdens het Stadmakerscongres. IMC Weekendschool-jongeren creëerden met ontwerper Eva James een buitenruimte voor meiden. Havo/vwo-leerlingen van Lyceum Kralingen onderzochten natuurinclusiviteit in twee grote projecten. Samen met JINC organiseerden we een architectuurcarroussel tijdens de Rotterdam Architectuur Maand, waar vijf architectenbureaus workshops gaven aan 100 leerlingen uit de stad. We kwamen 6 keer langs bij de TalentHub en gaven er verschillende workshops over stedelijke opgaven met o.a. gastsprekers Thys Boer (N8W8 R'dam) en Lily Higgins (social designer).

Naast deze specifieke programma's binnen LIDM organiseerde AIR bij grote programma's zoals de Rotterdam Architectuur Maand en het Stadmakerscongres diverse programma's die jongeren zouden interesseren zoals over nachtcultuur, de woonopgave en zeggenschap met partners als N8W8 R'dam, Operator Radio en Open Rotterdam.

Collectie

De programmering van AIR heeft sinds zijn oprichting in 1982 een rijke collectie publicaties, beelden, tekeningen, artikelen en manifesten voortgebracht. De website van de Rotterdam Architectuurprijs bevat daarnaast zo'n 450 gedocumenteerde projecten, een collectie die de zeggingskracht van de eigentijdse Rotterdamse architectuur samenvat.

Digitale producties 2024

Een belangrijke beleidsdoelstelling van AIR voor 2023-2024 is het beter ontsluiten en organiseren van online dossiers en inzichten die voortvloeien uit programmering. Daartoe hebben we in 2024 alle publicaties van AIR gedigitaliseerd en zijn deze in verband gebracht met online dossiers, zodat een tijdlijn ontstaat.

Daarnaast vinden we het belangrijk dat de programma's die we organiseren digitaal hun weerslag vinden, minstens in de vorm van een schriftelijk verslag, maar meestal verrijkt met fotografie, film, podcasts en/of filmopnames van het programma. Zo houden we het online dossier en inzichten die voortvloeien uit programmering compleet. Dit doen wij op al onze platforms. De informatie is gratis toegankelijk. Zo heeft het Stadmakerscongres een uitgebreide website met daarop in woord en beeld een algemeen verslag van de dag en werkplaatsessies, video-opnames van het openingsprogramma en de Guest Urban Critic, podcasts van de plenaire programma's, afleveringen van Studio Stadmaken en van Operator Radio om een zo compleet mogelijk beeld van de dag te scheppen. Dit niet alleen voor mensen die het SMC hebben moeten missen, maar ook ter verrijking van inhoudelijke dossiers over de stad en kennisdeling. Ook zijn er programma's van de RA Maand vastgelegd in woord en beeld, terug te vinden op de website van AIR en de RA Maand, of via deze websites op de website van partners.

We merken dat digitale producties kunnen helpen om een beeld te geven over een project. Voor de Rotterdam Architectuurprijs maken we samen met 3MP bijvoorbeeld korte films van de genomineerde projecten die we ook online verspreiden via de socials.

In 2024 heeft AIR vervolg geven aan een meerjarige samenwerking met Vers Beton, het online platform voor debat in Rotterdam. Vers Beton ontwikkelde en publiceerde in 2024 10 artikelen (+3 geïnitieerd in 2023) in samenspraak met AIR, die voor iedereen gratis toegankelijk en leesbaar zijn via onze nieuwsbrief en het platform van Vers Beton.

Via onze online platforms en producties hebben we in 2024 een bereik van 915.082 bezoeken (een groei van 20% tov 2023!). AIR ziet digitale platforms dus als een belangrijk middel om kennis en inzichten naar aanleiding van haar programma's te ontsluiten en middels online dossiers in perspectief te plaatsen of te verbinden aan andere platforms. Maar AIR gelooft niet dat digitale producties een middel kunnen zijn om samen stad te maken. Juist na corona heeft AIR gemerkt hoe belangrijk het is om elkaar (toevallig) fysiek te kunnen treffen en hoeveel efficiënter dat is in processen van samen stadmaken. Het gaat juist om die ruimte om de dialoog over de stad te oefenen, elkaar in de ogen kunnen kijken tijdens een 1-op-1- gesprek met iemand die je net hebt ontmoet of in breder comité aan een werktafel, die het SMC of de RA Maand biedt en die een digitale oplossing nooit kan vervangen. Het heeft het programmteam van AIR veel redactiekraft gekost om na coronatijd verschillende netwerken binnen de stad weer rond de tafel te krijgen op basis van gelijke informatie over stedelijke opgaven.

Organisatie

Team

AIR werkte in 2024 met een veelzijdig team van gemiddeld 8,1 FTE in dienstverband. Inhoudelijk en financieel gaf directeur-bestuurder Barbara Luns invulling aan de missie en strategie van AIR. Zij heeft een aanstelling voor onbepaalde tijd. De directeur werd op directieniveau bijgestaan door een zakelijk leider. Zij werden ondersteund door een team van programmamakers, een communicatieteam en een office- en HR-manager. Daarnaast maakte AIR voor de organisatie van omvangrijke projecten gebruik van een netwerk van externe producenten, projectleiders, ateliermeesters, curatoren, redacteurs, onderzoekers, ontwerpers, vrijwilligers en een boekhouder. Zo kon AIR vanuit een stevige basis op flexibele wijze invulling geven aan gestelde ambities.

Extern advies

Ten behoeve van een professionele en stabiele organisatie betreft AIR een vaste pool van gespecialiseerde adviseurs, zoals Altijd HR, Berghout+MAS voor de salarisadministratie, I&O Netsys voor ICT en Tinke Assurantiën organiseert de verzekeringen en pensioenen. JCP accountant+ voert de accountantscontroles uit en rapporteert aan de Raad van Toezicht.

Raad van Toezicht

Stichting AIR is georganiseerd volgens een Raad van Toezicht-model. De RvT is onafhankelijk sparringpartner van de directie en laat zich leiden door het culturele, economische en maatschappelijke belang van AIR, zoals vastgelegd in de statuten en het RvT-reglement. Ook zijn in de statuten afspraken vastgelegd over de informatievoorziening van directeur-bestuurder naar de RvT. Momenteel bestaat de RvT uit zes leden, incl. voorzitter, met uiteenlopende culturele en professionele achtergronden. Vanaf september is één lid ivm langdurige ziekte afwezig geweest bij vergaderingen, maar door de omvang van de RvT leidde dit niet tot problemen. Er wordt een rooster van aftreden gehanteerd ten behoeve van een goede spreiding van (her)benoemingen en een passend profiel. Er zijn telkens twee leden die bilateraal extra oog hebben voor governance, de drie codes en financiën. De leden stellen hun tijd onbezoldigd beschikbaar. De RvT kwam in 2024 vier keer bijeen en heeft in december een zelfevaluatie uitgevoerd onder begeleiding van Cultuur+Ondernemen.

Huisvesting

Sinds 2017 huurt AIR op Zuid een kantoor in de RET-remise aan de Waalhaven Oostzijde. Onze programma organiseerden we op uiteenlopende plekken in de stad.

De Codes

AIR werkt vanuit de maatschappelijke doelstelling zoals deze is vastgelegd in de statuten. We volgen tevens in woord en daad de Governancecode Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Governance Code Cultuur

AIR past alle acht principes van de code toe, gevat in onderstaande pijlers 'waarde scheppen voor en in de samenleving', 'integer en rolbewust handelen', 'zorgvuldig besturen' en 'goed toezicht houden'. Het bestuur en de RvT zijn zich bewust van de aanbevelingen en handelen hiernaar.

Waarde scheppen voor en in de samenleving

Ook in 2024 werkte AIR in lijn met de missie aan een vitaal architectuurklimaat en een cultuur van samen stadmaken en organiseerde perspectieven op stedelijke opgaven. Met publieksactiviteiten en andere vormen van on- en offline programma creëerde AIR culturele waarde en ontsloot zo voortdurend kennis en inzichten. Het netwerk van AIR is divers. AIR gaf ruimte voor betrokkenheid van belanghebbenden in de stad door netwerken van stadmakers, formeel en informeel, actief te betrekken bij de programmering en door periodiek met hen de resultaten te evalueren, waardoor lange inhoudelijke programmajnen zijn ontstaan. AIR maakte programma voor en met de Van der Leeuwkring en het Platform Ruimtelijk Ontwerp. Ook werkte AIR met externe stuurgroepen en professionele jury's aan de meer omvangrijke programma's, zoals het Stadmakerscongres en de Rotterdam Architectuurprijs. Tot slot werden de activiteiten van AIR als onafhankelijk verbinder van diverse netwerken ook financieel breed gedragen: naast subsidienten en partnerschap met de gemeente Rotterdam ook door diverse private partijen. Financiële overschotten worden altijd ten bate van de maatschappelijke doelen van de stichting aangewend.

Integer en rolbewust handelen

AIR beschikt sinds 2021 over een culturele ANBI-status. De Raad van Toezicht en het bestuur van AIR zijn zich bewust van hun voorbeeldfunctie in relatie tot integer bestuur en het weerspiegelen van belangrijke maatschappelijke opgaven en de doelstellingen van de stichting. AIR werkte ook in 2024 voortdurend aan een open en veilige werksfeer waarbij vertrouwen, aanspreekbaarheid, respect, empathie en werkplezier centraal staan. AIR heeft vanwege de omvang van de organisatie geen medezeggenschapsorgaan, maar teamleden worden tijdens jaarlijkse teamdagen en via vaste werkstructuren betrokken bij het maken van beleid en programma. Zowel plenair als bilateraal in werkoverleggen is het mogelijk om overwegingen te delen.

Eén lid van de RvT was benoemd als vertrouwenspersoon, maar in het kader van goede governance is besloten dat dit per 2025 een gecertificeerd extern persoon zal zijn. Bestuur en RvT zijn geïnformeerd over elkaars (neven)functies, zowel bezoldigd als onbezoldigd. Er was in 2024 geen sprake van belangenverstremgeling en mocht de schijn daarvan ontstaan dan zou dit worden gemeld en besproken in de vergadering van de RvT. Rollen en verantwoordelijkheden van bestuur en toezichthouders heeft AIR geëxpliciteerd in de statuten, een directiereglement en een reglement voor de RvT. Deze werden voor het laatst in december 2023 besproken. Actualisatie bleek toen niet nodig. In mei 2025 worden statuten en reglementen opnieuw tegen het licht gehouden, tegelijk met het aantreden van nieuwe RvT-leden, incl. nieuwe voorzitter.

Zorgvuldig besturen

Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene dagelijkse leiding, inhoudelijk en artistiek beleid en het functioneren en de resultaten van de organisatie. Naast de statuten, het RvT-reglement en het Directiereglement vormen de codes een belangrijk kompas bij het formuleren en uitvoeren van beleid. Het bestuur informeert de RvT op vaste momenten van gevraagde informatie, maar ook ongevroegd, zodat de raad in staat is om goed toezicht te houden. In 2024 heeft het bestuur de RvT om strategisch advies gevraagd inzake enkele belangrijke private partnerschappen en het Rotterdamse Cultuurplan.

De RvT evalueert het bestuur jaarlijks in een beoordelingsgesprek en via stakeholdergesprekken. Daarnaast bespreekt de raad zijn eigen functioneren ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directie. Eens per drie jaar gebeurt dat onder externe begeleiding en in 2024 heeft de RvT een zelfevaluatie uitgevoerd onder begeleiding van Cultuur+Ondernemen.

AIR stuurde ook in 2024 op een integer en controleerbaar proces van opdrachtverlening, betaling en verantwoording. Opdrachten werden verleend middels een ondertekende opdrachtbevestiging of offerte. De directeur is tekenbevoegd. Betalingen en opdrachtverleningen geschieden volgens een vier-ogen-principe. De RvT geeft jaarlijks opdracht aan een onafhankelijk accountant voor het controleren van de jaarrekening en het opstellen van een assurance rapport. De stichting legt hierover verantwoording af in het voorliggend jaarverslag 2024 dat tevens gepubliceerd wordt op de website van AIR.

Goed toezicht houden

De toezichthoudende taak van de RvT heeft betrekking op: het realiseren van de maatschappelijke doelstelling van AIR; de strategie, identiteit en continuïteit van de organisatie; de naleving van wet- en regelgeving; en de bedrijfsvoering, het risicobeheer en het zakelijk beleid. Voor wat betreft de verhouding met publieke en private financiers nam de raad bewust een bescheiden positie in, maar adviseerde aan directie over de omgang met deze partijen. De dialoog met de externe belanghebbenden werd voornamelijk gevoerd tijdens netwerkgelegenheden, zoals de Rotterdam Architectuur Maand en het Stadmakerscongres waar de voltallige RvT aanwezig was in de rol van ambassadeur van AIR.

Fair Practice Code

AIR volgt de Fair Practice Code goed werkgeverschap en opdrachtgeverschap.

Werkgeverschap

AIR legt in arbeidsovereenkomsten en daaraan verbonden arbeidsvoorwaarden alle rechten en plichten voor medewerkers vast. AIR werkt met een (verplichte) collectieve pensioenregeling. Ook zijn medewerkers goed verzekerd voor arbeidsongeschiktheid, ziekte, ongevallen en schade. AIR werkt sinds 2022 met rolprofielen in plaats van functieprofielen, zodat ieder teamlid vanuit zijn eigen kracht en ambities kan bijdragen aan de organisatie. AIR stelt samen met de medewerker op basis van periodieke monitorgesprekken persoonlijke ontwikkelplannen op en heeft gekoppeld aan dit systeem een opleidingsbudget voor al zijn medewerkers. Daarnaast heeft AIR in 2023 een eigen marktconform salarishuis ingevoerd dat in 2024 is geïndexeerd op advies van de extern HR-adviseur. Directie stelde zich regelmatig op de hoogte van de ervaren werkdruk, zowel tijdens teamoverleg als in individuele overleggen met werknemers, zodat het werk onder teamleden zo goed mogelijk verdeeld kon worden. Overuren door teamleden werden gecompenseerd met vrije uren of vooraf vastgelegd in een tijdelijk addendum op het contract.

Opdrachtgeverschap

Als opdrachtgever voor externen, ZZP'ers en vrijwilligers wil AIR voorbeeldstellend zijn. Afspraken, rechten en plichten werden zorgvuldig vastgelegd in een modelovereenkomst, opdrachtverleningsbrief, offerte of vrijwilligersovereenkomst. De opdrachtovereenkomst bevat taken en verantwoordelijkheden. AIR volgt waar mogelijk de richtlijnen van brancheverenigingen zoals de BNO, NVJ en de BNA/DNR. In geval van opdrachtverlening aan onafhankelijke beeldmakers benut AIR lokale expertise. In algemene zin vormt de subsidierichtlijn van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie een belangrijk referentiekader met betrekking tot honorering van zelfstandigen. AIR voert periodiek overleg met opdrachtnemers en evalueert de samenwerking.

Code Diversiteit en Inclusie

Voor AIR vormt het werken aan een rechtvaardige en inclusieve stad een inhoudelijke drijfveer. De code Diversiteit en Inclusie is een belangrijke richtlijn. In 2023 werden onze werkmethodes en formats geanalyseerd door een extern deskundige op het gebied van D&I. Het gaf ons concrete handvatten, maar ook vertrouwen om verder te gaan op de ingeslagen weg. In 2024 is op het programma van het Stadmakerscongres een nulmeting gedaan m.b.t. de diversiteit aan publieksgroepen die het congres bereikt. Het congres bleek (veel) diverser dan gedacht! De komende jaren ligt de focus op het behouden van de diversiteit, dan wel het vergroten. Zo kunnen we monitoren en blijven evalueren hoe ons programma zich ontwikkelt op gebied van D&I. Wij geloven dat een meer divers team ook rijkere inhoud genereert. In 2023 is daarom ook geïnvesteerd in een strategie voor de werving/selectie van een meer divers en inclusief personeelsbestand. In 2024 liet het personeelsbestand inclusief onze freelance medewerkers een kleine verbetering zien ten opzichte van het jaar daarvoor met betrekking tot de diversiteit van onze werknemers betreft culturele achtergrond, geslacht en opleidingsniveau. Door samen met nieuwe partners programma te maken, door programma te blijven maken in de wijk of op school dichtbij nieuwe doelgroepen en door ons in de communicatiestrategie specifiek te richten op bepaalde doelgroepen hebben we in 2024 opnieuw een stap gemaakt en een diverser publiek weten te bereiken en stem gegeven aan personen die niet vanzelfsprekend aan tafel zitten tijdens het stadmaken.

Zo organiseerden we o.a. Stadslab Zeggenschap in samenwerking met Recht op de Stad, hadden we tijdens Leren in de Metropo(ol)der en het Stadmakerscongres aandacht voor ruimte voor meiden, organiseerden we programma over de (on)Toegankelijkheid van de stad in samenwerking met Rotterdam (on)Beperkt, zetten we de eerste stappen in Alexanderpolder voor een nieuwe Buitenstad programmalijsm N8W8 en Stichting Hart voor Alexander, betrokken we de niet-menselijke stem in gesprekken over gebiedsontwikkeling, zoals tijdens de RA Maand in samenwerking met Natuurhistorisch Museum, en bereikten we een groot (internationaal) publiek tijdens de RA Maand dankzij de samenwerking met Museum Boijmans Van Beuningen.

Communicatie en bereik

De manier waarop we communiceren is onlosmakelijk verbonden met onze doorlopende programmering. Iedereen bij AIR is bezig met communicatie, maar er is één vaste communicatieleider die stuurt op de strategie, de middelen en de partnerschappen. AIR communiceert via meerdere websites, nieuwsbrieven en sociale media-kanalen, zodat we heel gericht doelgroepen kunnen aanspreken. Daarnaast trekken we samen op met verschillende mediapartners en zetten we in op free publicity.

Doelgroepen

De communicatie van AIR is erop gericht om het publiek actief te betrekken, niet slechts te trekken. We onderscheiden daarbij twee soorten doelgroepen, professionals en culturele doelgroepen. Voor die laatste maken we gebruik van het Rotterdamse culturele doelgroepenmodel. Met onze programmering en ons steeds uitgebreidere netwerk weten we specifieke doelgroepen te bereiken, ook als dit medium en light users zijn binnen het Rotterdamse culturele doelgroepenmodel.

Publieksbereik

AIR week in 2024 positief af van het prestatieraster. We trokken 98.198 bezoeken. AIR bereikte met een groot gedeelte van het programma de intensieve cultuurbezoeker, waaronder de klassieke cultuurliefhebbers (18,5%) en de culturele alleseters (16,9%). Ook lukte het in 2024 weer om een relatief grote groep startende cultuurspeurders (12,1%) en nieuwsgierige toekomstgrijpers (2,7%) te trekken en te interesseren voor ruimtelijke opgaven van de toekomst. Met name het Podium programma, waar de RA Maand onder valt, werd bezocht door deze groepen. Het is een groep die vaak hoog opgeleid is, inventief is, houdt van verdieping en dat ook terugvindt in het aanbod van AIR. Het Werkplaats programma van AIR waar onder andere het Stadmakerscongres onder valt, trekt veel professionals. Dit is een doelgroep die kennis wil vergaren en delen. Ruim 80% van het Werkplaats-publiek is op professioneel vlak betrokken bij stadmaken. Dit jaar kregen we inzicht in de samenstelling van het publiek, dat uitwees dat er heel veel verschillende disciplines deelnemen. Van bewoners, studenten, makers en ontwerpers tot aan ontwikkelaars, bouwers, onderzoekers en beleidsmakers. Dit sluit aan bij ons doel van samen stadmaken.

Architectuur is een publieke zaak voor iedereen. Daarom maakt AIR specifieke programmalijnen en passende formats waarmee doelgroepen worden bereikt die niet vanzelfsprekend aanhaken op de reguliere programmalijnen, maar die we intensief betrekken op de voor hun relevante vraagstukken. Goede voorbeelden zijn groepen met een beperking en partijen uit het nachtleven die we verbinden aan ruimtelijke vraagstukken. Een ander voorbeeld is het cultuuronderwijsprogramma Leren in de Metropo(ol)lder dat erop is geënt de doelgroep van nieuwsgierige toekomstgrijpers te interesseren voor de ruimtelijke opgaven in de stad via toegepast ontwerp- en onderwijs.

Verhalen maken

De inhoud van het programma leent zich goed voor een narratieve communicatie aanpak langs de verschillende programmalijnen. De communicatie gebruikte daartoe als content met name (beeldende) verhalen vanuit het netwerk van stadmakers die complexe opgaven inzichtelijk maakten aan de hand van concrete plekken. Via verschillende kanalen werden verhalen gedeeld, verhaallijnen verrijkt en onderling met elkaar verbonden. Deze verhalen kwamen deels uit het bestaande netwerk en het podiumprogramma, maar werden ook tijdens het programma gemaakt.

We maken onderscheid in middelen hoe we het narratief willen overbrengen. Zo werkten we met externe schrijvers en onze mediapartner Vers Beton aan verdiepende verhalen over ruimtelijke opgaven en maakten we publicaties voor professionals. Video's voor social media zetten we in om onze onderwerpen over te brengen op een breder publiek.

Met Rotterdam als casus werkten we aan een narratief over 'de stad' en 'het stedelijk leven' in de communicatie op landelijk en internationaal niveau.

Financiën

Baten

AIR maakt elk jaar een nieuwe stap in haar ontwikkeling. We hebben in 2024, naast het feit dat de grootste financiers behouden zijn, de samenwerking weten te bestendigen met afdelingen Stadsontwikkeling en Stadsbeheer voor zowel de RA Maand als het Stadmakerscongres. Ook zijn er voor de RA Maand nieuwe private fondsen geworven. De totale baten zijn dit verslagjaar lager dan verwacht. Een deel van de projectsubsidie die we ontvingen vanuit Rotterdam Festivals voor de Rotterdam Architectuur Maand om deze mogelijk te maken in het Museum Boijmans Van Beuningen liep namelijk direct tussen deze partijen. Zodoende lag het risico en de verantwoording van dit deel van de RA Maand niet bij AIR, maar konden we samen met RF wel de nodige eisen stellen aan onze locatiepartner. Dit zorgde er ook voor dat aanvullende partnerbijdragen lager konden zijn om de gewenste kwaliteit van bepaalde programma's op locatie te waarborgen. Ook was het RA Maand Festivalhart gratis te bezoeken in lijn met onze doelstelling.

AIR was onderdeel van het Rotterdamse Cultuurplan 2021-2024 en heeft een bijdrage ontvangen van de gemeente Rotterdam gelijk aan de beschikking volgend uit deze cultuurplansubsidie, met een extra bijdrage ten behoeve van Fair Pay. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie heeft het samenhangende jaarprogramma 2024 mede mogelijk gemaakt door een subsidieverlening uit haar 2-jarige activiteitenprogramma 2023-24. Het is AIR opnieuw gelukt om een substantiële bijdrage voor het educatieprogramma Leren in de Metropo(o)lder binnen te halen vanuit Platforms voor Ontwepend Leren van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, waardoor we LIDM landelijk hebben kunnen uitrollen. Dit project loopt nog tot juni 2025 en een deel van de subsidie wordt dus geoormerkt meegenomen. Daarnaast hebben we met een eenmalige subsidie Impuls Cultuurdeelname Rotterdamse Jongeren extra LIDM activiteiten in Rotterdam kunnen uitvoeren. De bijdrage van de Van der Leeuwkring, opgebracht door de leden, is aangewend voor het door de leden vastgestelde programma. Niet al het budget is daarvan besteed, omdat we nog overlooptgelden van vorig boekjaar hadden, dus dit wordt geoormerkt meegenomen naar SMC 2025. Verder heeft AIR financiële bijdragen ontvangen van diverse programmapartners ten behoeve van de uitvoering van specifieke onderdelen van het activiteitenprogramma. De afdeling Stadsontwikkeling van de gemeente Rotterdam was in 2024 opdrachtgever van de Rotterdam Architectuurprijs (RAP) en daarnaast ook financieel en inhoudelijk partner van Platform Ruimtelijk Ontwerp, het Stadmakerscongres, en de RA Maand. Voor die laatste twee programma's wisten we ook het partnerschap met afdeling Stadsbeheer te bestendigen.

Vanuit de afdeling MO cultuur van gemeente Rotterdam is voor programma door partners bijgedragen aan de RA Maand, een programma over Toegankelijkheid en een programma over de transformatie van de Centrale Bibliotheek. Vanuit Rotterdam Festivals kwam de belangrijkste bijdrage voor de realisatie van de RA Maand. Bovendien zijn diverse private fondsen verworven voor de RA Maand, waaronder het BPD Cultuurfonds en het Cultuurfonds Zuid-Holland. Daarnaast waren er dit jaar overige partnerbijdragen voor programmaproductie tijdens de RA Maand. Vanuit het Ministerie van BZK (MOOI NL) is bijgedragen aan werkplaatsprogramma. Tot slot heeft AIR in 2024 ook publieksinkomsten gegenereerd uit ticketverkoop, namelijk voor RA Maand programma, het Stadmakerscongres en twee TALKS about architecture.

Lasten

De totale lasten zijn lager dan begroot, maar daar staat tegenover dat de baten ook lager zijn. Het exploitatieresultaat is licht positief, 17.409 op een begroting van ruim 1.4 miljoen. Het positieve resultaat wordt toegevoegd aan de continuïteitsreserve van AIR, waarmee AIR zichtbaar en stapsgewijs wil toewerken naar een buffer van 6 maanden voor een mogelijk noodzakelijke transitie van de organisatie. Het gaat dan om maximaal de helft van de beheerslasten op de begroting, AIR zit niet vast aan een langdurig huurcontract.

Er is een aantal verschuivingen die uitleg behoeven. Op de beheerslasten zijn de gerealiseerde loonkosten hoger dan begroot. AIR heeft de keuze gemaakt om, gesterkt door de extra gelden Fair Pay, meer mensen aan te nemen in loondienst in plaats van projectmatig te werken met freelance medewerkers. Deze personen zijn voor specifieke projecten meegeteld onder projectkosten, omdat deze personen daar gedurende een periode heel specifiek aan gewerkt hebben. Personeel verloop in de laatste maanden van het jaar en onzekerheid over budgetten voor 2025-2028 zorgden ervoor dat we dit niet direct met nieuw personeel konden opvangen. Wel is geïnvesteerd in personeelsleden. Daarnaast hebben we generiek de salarissen per 1 december 2024 in plaats van per 1 januari 2025 geïndexeerd met 2,75% op advies van de extern HR-adviseur. Verder is eind van het jaar gebleken dat servicekosten die wij reserveerden voor een jaarlijkse naheffing niet worden gefactureerd door onze verhuurder.

Overige verschuivingen zaten vooral in de activiteitenlasten voor het programma. De Rotterdam Architectuur Maand is op papier een kleinere productie geworden dan begroot, omdat een groot financieel risico is verlegd naar onze locatiepartner Museum Boijmans van Beuningen, dat budgetten geormerkt voor de RA Maand heeft ontvangen vanuit Rotterdam Festivals. Daarnaast zijn sponsors aangehaakt in de vorm van kwijtschelden huurgelden voor locaties (Nieuwe Instituut, Boijmans Van Beuningen, Parkeergarage Museumpark, EMC) en materialendonatie voor de architectonische interventies, waaronder de Pergola en de expo in Henket, maar dit is niet gekapitaliseerd in de begroting. Ook de vele bijdragen in uren van partners zijn niet gekapitaliseerd. Deze niet gekapitaliseerde samenwerkingen geven een wat vertekend beeld. Het prestatieraster met aantallen programma's, bezoekers en partners geeft aan hoe breed de RA Maand wordt gedragen.

De kosten voor de Rotterdam Architectuur Prijs waren hoger, maar daar stond ook een extra bijdrage van de Gemeente (SO) tegenover om de uitreiking in De Doelen én de tentoonstelling met stemmogelijkheid in de centrale bibliotheek mogelijk te maken. Het Stadmakerscongres is duurder geworden, maar dit konden we dragen met overlooppelden uit 2023. De 365xWerkplaats zijn naar begroting uitgevoerd en ook kosten voor Platform zijn naar begroting gedragen vanuit de Van der Leeuwkring en Gemeente Rotterdam Stadsontwikkeling (Platform Ruimtelijk Ontwerp). Tot slot is de programmalijn Collectie volgens plan uitgevoerd en ingezet op verdere ontsluiting en deling van kennis naar aanleiding van programma's.

Prognose 2025-2028

Met 2024 sluit AIR een beleidsperiode af en kijken we vooruit naar de komende beleidsperiode van vier jaar. In 2025-2028 zal AIR worden ondersteund vanuit het Cultuurplan door Gemeente Rotterdam én door het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, in de vierjarenregeling categorie II.

Prestaties

AIR is een ontwikkelinstelling, kengetallen zijn voor de gemeente Rotterdam niet afrekenbaar. Het aantal activiteiten is geen doel op zich maar een middel om publiek te bereiken en te betrekken bij de ruimtelijke opgaven. AIR beschouwt architectuur als een publieke zaak voor iedereen, daarom zetten wij ons niet alleen in voor een goede relatie met onze professionele deelnemers, maar spannen we ons ook in om een zo breed mogelijk publiek te bereiken.

AIR kijkt in 2024 positief af van het prestatieraster. Het aantal producties is veel hoger dan vooraf ingeschat, namelijk 292. Dit is met name te wijten aan het succes van de programmering tijdens de RA Maand. Het SMC is in plaats van als 1 productie want 1 dag, geteld als optelsom van meerdere producties. Ook het aantal fysieke bezoekers overstijgt de verwachtingen, ruim 94.794 bezoekers. De fysieke bezoeker is voor AIR een belangrijke factor om de relevantie van ons programma te rechtvaardigen. Binnen de programmapijler Podium is de RA Maand de belangrijkste en heeft de afgelopen jaren een aanzienlijke groei doorgemaakt in aantal bezoekers en bereik. In de programmalijn Werkplaats hebben we ook ruimschoots kunnen realiseren wat we voor ogen hadden. Tot slot is de extra stap die we hebben gemaakt in samenwerking met partijen uit het onderwijs belangrijk om te benoemen, dankzij de subsidie vanuit Platforms voor Ontwerpend Leren van SCl.

We kijken terug op een geslaagd jaar én beleidsperiode van vier jaar. We zijn enorm dankbaar voor al onze inhoudelijke en financiële partners, medewerkers en vrijwilligers die het binnen ons beleidsplan Open Stad, Energieke Ruimte mede mogelijk maakten om onze missie te realiseren.

Rotterdam, maart 2025

Barbara Luns
Directeur - bestuurder